

Stanowisko Krajowej Rady Izb Rolniczych w sprawie zwiększenia kompetencji izb rolniczych

Mając na uwadze, że w roku 2020 miną 24 lata funkcjonowania reaktywowanych izb rolniczych w wolnej Rzeczypospolitej Polskiej, a także uwzględniając zmieniające się potrzeby społeczności wiejskiej i konieczność większego decydowania o sprawach najistotniejszych dla polskich rolników, Krajowa Rada Izb Rolniczych wnioskuje o przyznanie izbom rolniczym nowych kompetencji, wskazanych poniżej. Kompetencje te pozwolą na zwiększenie wpływu samorządu rolniczego, czyli jedyne, ustawowego reprezentanta wszystkich polskich rolników na najważniejsze decyzje w zakresie obszarów wiejskich.

Jednocześnie w ocenie Krajowej Rady Izb Rolniczych jedynie zmiany legislacyjne pozwolą na osiągnięcie powyższych celów, bowiem pomimo przewidzianej w ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1027) możliwości wykonywania przez izby rolnicze, na podstawie porozumień, zadań zleconych z zakresu administracji rządowej oraz zadań jednostek samorządu terytorialnego (po zapewnieniu koniecznych środków finansowych przez administrację rządową lub samorządową), zadania takie nie są izbom przekazywane.

W celu zwiększenia nadzoru nad instytucjami działającymi w sektorze rolnictwa, proponuje się utworzenie przy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa oraz przy jednostkach doradztwa rolniczego rad na poziomie krajowym oraz wojewódzkim. Członkami rad na poziomie wojewódzkim powinni być członkowie zarządów poszczególnych izb rolniczych, a członkami rad na poziomie krajowym – członkowie zarządu Krajowej Rady Izb Rolniczych. Skład takich rad mógłby zostać poszerzony o przedstawicieli innych środowisk lub instytucji działających na rzecz rolnictwa, maksymalnie do 9 osób. Do zadań takich rad należeć powinny nie tylko działania opiniotawczo-doradcze, ale przede wszystkim nadzorcze, w tym wyznaczające priorytety funkcjonowania poszczególnych instytucji.

Do zadań rad powinno także należeć opiniowanie kandydatów na kierowników poszczególnych jednostek organizacyjnych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz wskazywanie kandydatów na kierowników jednostek doradztwa rolniczego.

Powyższe sprawiłoby, że samorząd rolniczy (a tym samym wszyscy rolnicy) zyskaliby realny wpływ na funkcjonowanie najważniejszych instytucji rolniczych, decydujących o prawach i obowiązkach rolników.

Analogicznie, proponuje się, by w radach naukowych działających przy instytutach badawczych, obligatoryjnymi członkami byli przedstawiciele Krajowej Rady Izb Rolniczych.

Pozwoliłoby to na realny wpływ samorządu rolniczego na kierunki funkcjonowania tych instytucji i wykorzystywanie badań naukowych w rolnictwie.

Przedstawiciele izb rolniczych, z powyższych przyczyn, powinni również być członkami rad nadzorczych rolniczych spółek Skarbu Państwa oraz rady nadzorczej tworzonego holdingu rolno – spożywczego.

Izby rolnicze powinny mieć także wpływ na program i kierunki nauczania w szkołach rolniczych, w tym na podejmowanie decyzji o tworzeniu rolniczych profili klas.

Izby rolnicze powinny nadawać certyfikaty gospodarstw demonstracyjno – edukacyjnych oraz prowadzić bazy takich gospodarstw, które mogłyby być wykorzystywane przez szkoły rolnicze w celu praktycznej nauki zawodu.

Proponuje się także, by izby rolnicze stały się organami prowadzącymi szkoły rolnicze – w tym celu Krajowa Rada Izb Rolniczych sugeruje rozważenie wprowadzenia pilotażowego programu nadzoru nad szkołami rolniczymi. W przypadku spełnienia oczekiwań przez taki program, kolejne szkoły mogłyby zostać do programu dodawane, by ostatecznie stworzyć krajową sieć szkół rolniczych pod nadzorem izb rolniczych.

Krajowa Rada Izb Rolniczych proponuje również, by izby rolnicze przyznawały tytuły kwalifikacyjne w zakresie rolnictwa, tj. by urzeczywistnione zostało zadanie wskazane w art. 9 ust.1 pkt 9 ustawy o izbach rolniczych.

Z uwagi na pojawiające się co roku problemy rolników związane z nadzwyczajnymi zjawiskami atmosferycznymi (np. susza) i odmowy wypłaty odszkodowań przez ubezpieczycieli z przyczyn niezależnych od rolników, w celu zapewnienia sprawiedliwego społecznie sposobu naprawienia szkód, proponuje się utworzenie Funduszu Ryzyka w Rolnictwie i powierzenie izbom rolniczym administrowania tym Funduszem.

Dodatkowo, ze względu na wskazane powyżej anomalie pogodowe, zasadnym jest, by wszelkie inwestycje planowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie w zakresie małej i dużej retencji były uzgadniane z właściwą izbą rolniczą. Proponuje się także utworzenie rad gospodarki wodnej, w skład których weszliby przedstawiciele izb rolniczych.

W celu natomiast zapewnienia ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, proponuje się, by każdy plan zagospodarowania przestrzennego na terenach wiejskich, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i każda zmiana takich dokumentów, podlegały konsultacjom z izbami rolniczymi.

Analogicznie, należałoby wprowadzić obowiązek konsultowania z izbami rolniczymi decyzji o warunkach zabudowy na terenach wiejskich. Obowiązek taki powinien dotyczyć obiektów lokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie gruntów rolnych lub działek zagrodowych.

Jako że rolnictwo nieodłącznie związane jest ze środowiskiem naturalnym, a jednym z ustawowych zadań izb rolniczych jest kształtowanie świadomości ekologicznej producentów, proponuje się wprowadzić obowiązek konsultacji każdej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia (tzw. decyzji środowiskowej) dotyczącej terenu wiejskiego.

W szczególności uzgodnieniu z izbą rolniczą powinny podlegać inwestycje dotyczące obiektów inwentarskich powyżej 210 DJP.

Z tych samych względów proponuje się, aby utworzenie, likwidacja, zwiększenie, zmniejszenie obszarów form ochrony przyrody następowało w uzgodnieniu z izbą (dotyczy to parków narodowych, krajobrazowych, rezerwatów, obszarów Natura 2000, obszarów chronionego krajobrazu oraz ich otulin). Dodatkowo proponuje się, by w radach poszczególnych form ochrony przyrody uczestniczyli przedstawiciele izb rolniczych.

Mając na uwadze, że prawidłowe wykorzystywanie gruntów rolnych stanowi podstawę efektywnej działalności rolniczej, proponuje się, by wprowadzić w ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa przepis o konieczności dokonania przez KOWR uzgodnienia z izbą rolniczą w zakresie zagospodarowania nieruchomościami (np. przy przedłużaniu umowy dzierżawy, przeznaczeniu nieruchomości do sprzedaży, wyboru rodzaju przetargu itd.).

Analogicznie, proponuje się wprowadzić w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego obowiązek dokonania przez KOWR uzgodnienia z izbą rolniczą w zakresie skorzystania przez KOWR z prawa pierwokupu oraz wykonywania innych uprawnień KOWR przewidzianych w tej ustawie (w szczególności w zakresie skorzystania z prawa pierwokupu udziałów i akcji w spółce kapitałowej, która jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości rolnej czy złożenia oświadczenia o nabyciu nieruchomości rolnej w razie, gdy jej zbywanie następuje w trybie innym niż sprzedaż).

Powyższe propozycje w zakresie szeroko rozumianego obrotu nieruchomościami rolnymi pozwolą na wprowadzenie rolniczej kontroli działań podejmowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, by realizować nie tylko cele administracji publicznej, ale podczas wykonywania tych zadań brać pod uwagę także interes poszczególnych jednostek, jak i ogółu rolników, celem właściwego wykorzystania produkcyjnej przestrzeni rolniczej.

Proponuje się również, by wykonywanie prawa pierwokupu w stosunku do lasów także każdorazowo było uzgadniane z izbą rolniczą.

Aby przeciwdziałać zmniejszaniu się powierzchni gruntów rolnych, postuluje się, by każde przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolne uzgodnione było z właściwą miejscowo izbą rolniczą.

Natomiast wydatkowanie przez samorząd województwa środków finansowych pochodzących z wyłączenia z produkcji gruntów rolnych powinno odbywać się w uzgodnieniu z właściwą izbą rolniczą w zakresie celów i zasad wydatkowania tych środków. W ocenie Krajowej Rady Izb Rolniczych bowiem takie środki finansowe powinny być przeznaczane na cele rolnicze, by w ten sposób niejako rekompensować uszczuplenie podstawowego środka produkcji rolniczej, tj. gruntów rolnych.

Zmieniająca się sytuacja na rynku produktów rolnych, wzrost cen tych produktów dla odbiorców końcowych (przede wszystkim konsumentów), który nie przekłada się na wzrost cen oferowanym producentom, a także rosnąca konkurencja ze strony podmiotów zagranicznych (w tym spoza Unii Europejskiej), powodują konieczność rozważenia, by Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ustalał ceny referencyjne na produkty rolne, przy czym ustalenia te powinny mieć miejsce w porozumieniu z Krajową Radą Izb Rolniczych.

Kolejną istotną kwestią, budzącą ciągle wątpliwości i niezadowolenie środowisk rolniczych, jest kwestia szacowania szkód łowieckich. Proponuje się, by podczas szacowania szkód łowieckich, przedstawiciele ośrodków doradztwa rolniczego, zastąpili przedstawiciele izb rolniczych (na takich samych zasadach). Natomiast przedstawiciele ośrodków doradztwa rolniczego mogliby uczestniczyć w szacowaniu szkód na etapie odwoławczym. Ponadto, wyłączanie gruntów rolnych z obwodów łowieckich oraz wydzierżawianie obwodów łowieckich powinno odbywać się za zgodą właściwej miejscowo izby rolniczej. Podobnie, z izbą rolniczą powinny być uzgadniane plany łowieckie.

Wskazane powyżej konsultacje i uzgodnienia z izbami rolniczymi powinny mieć charakter wiążący dla poszczególnych organów, a nie tylko opiniodawczy.

Kolejnym etapem przekazywania kompetencji w zakresie rolnictwa samym rolnikom (czy też reprezentującemu interesy tych rolników samorządowi rolniczemu) powinno być przekazanie izbom rolniczym nadzoru nad stacjami chemiczno – rolniczymi oraz nad programem wapnowania.

Krajowa Rada Izb Rolniczych zauważa także, że przyznanie izbom rolniczym nowych kompetencji powinno wiązać się z jednoczesnym zapewnieniem finansowania takich działań ze środków publicznych. Obecne dochody izb rolniczych z pewnością nie pozwalają na przejęcie zadań bez odpowiednich środków finansowych.

Ponadto, proponuje się rozważenie umożliwienia izbom rolniczym prowadzenia działalności gospodarczej co najmniej w takim zakresie, jak w przypadku jednostek doradztwa rolniczego, z której dochody mogłyby zasilać budżet izb rolniczych. Dodatkowo proponuje się dokonanie zmiany polegającej na przekazywaniu izbom rolniczym odpisu w wysokości 2% od wpływów od podatku dochodowego z działów specjalnych produkcji rolnej.

Mając powyższe na uwadze, Krajowa Rada Izb Rolniczych zwraca się do Pana Ministra z wnioskiem o rozważenie przyznania izbom rolniczym powyższych kompetencji i podjęcie niezbędnych działań legislacyjnych w tym zakresie, bądź zwrócenie się do odpowiednich organów o rozpoczęcie takiego procesu legislacyjnego.